

Kitap İncelemesi: Christof Koch'un 'Bilinç: Romantik Bir İndirgemecinin İtirafı' Adlı Eserinin İncelemesi

[Book Review: Consciousness: Confessions of a Romantic Reductionist by Christof Koch]

Mesude AÇIKGÖZ

Selçuk University

Received: 29.12.2024 / Accepted: 30.12.2024

Book Review

Abstract: The book *Consciousness: Confessions of a Romantic Reductionist* by neuroscientist Christof Koch brings together interesting aspects of the work of researchers working in many different fields such as neuroscientists, physicians, philosophers, and so on. The book aims to convey to the reader both the intellectual and emotional journey of a scientist who has been working on consciousness for many years, with both scientific papers and memoirs by the author. Appealing to a wide range of readers, the book manages to attract attention by presenting to the reader a research adventure that begins with the mind-body problem and ends with the existence of God through a series of papers.

Keywords: consciousness, mind-body problem, phenomenal experience, integrated information theory, seemingly unbridgeable gap.

Öz: Nörofizyolog Christof Koch'un *Bilinç: Romantik Bir İndirgemecinin İtirafı* adlı eseri; sinirbilimciler, tıpçılar, felsefeciler vb. pek çok farklı alanda çalışan araştırmacıların ortaya koyduğu çalışmaların ilginç yönlerini bir araya getiriyor. Kitap, yazarın hem bilimsel hem de anı niteliğindeki makaleleriyle, uzun yıllardır bilinç üzerine çalışan bir bilim insanının hem entelektüel hem de duygusal yolculuğunu okuyucuya aktarmayı hedefliyor. Oldukça geniş bir yelpazede okuyucu kitlesine hitap eden eser, zihin-beden sorunu ile başlayan ve Tanrı'nın varlığı ile sonlanan bir araştırma serüvenini bir dizi makaleyle okuyucuya sunarak dikkat çekmeyi başarıyor.

Author Info: Mesude AÇIKGÖZ

Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, 42130, Selçuklu-Konya, TÜRKİYE.

E-mail: acikgozmesude@gmail.com

To Cite This Paper: Açıkğöz, M. (2024). "Kitap İncelemesi: Christof Koch'un 'Bilinç: Romantik Bir İndirgemecinin İtirafı' Adlı Eserinin İncelemesi." *MetaZihin*, 7(2): 147-150.

Anahtar Kelimeler: bilinç, zihin-beden problemi, fenomenal deneyim, bütünlük bilgi teorisi, görünüşte kapatılmaz uçurum.

Türkçe çağdaş zihin felsefesi literatürü, hem tartıştığı problemlerin güncel olması hem de günümüzde telif eserlerin ve çevirilerin artmasıyla canlılığını yitirmeyen bir araştırma sahası oluşturmasıyla giderek önemi artan bir zenginliğe kavuşmaktadır. Diğer araştırma alanlarından farklı olarak, zihin felsefinin temel problemleri okur için genellikle sürekli gündemde olan ve canlılığını hiç yitirmeyen entelektüel bir merak alanını ifade eder. "Zihin," "bilinç," "özbilinç" gibi kavramlar, felsefenin ve hayatın sorunsallaşan her alanına bir noktadan temas eder. Bu noktada Christof Koch'un *Bilinç: Romantik Bir İndirgemecinin İtirafı* adlı eseri; hem yazarın kişisel anılarını içermesiyle doğrudan okuyucu ile yazar arasındaki bariyeri ortadan kaldırması hem de zihin felsefesinin ana problemleri üzerine bir nörofizyoloğun perspektifinden bilimsel temellere dayandırılmış teoriler içermesi nedeniyle, Türkçe zihin felsefi literatüründe şimdiden okunması gereken eserler arasında yerini almış görünüyor.

Christof Koch, kendi ifadesiyle, çocukluğundan bu yana bilimsel merakı güdülenmiş biri olarak, "itiraflarını" içeren bir eserle okuyucu karşısına çıkmaktadır. Entelektüel birikimi yerinde olan ailesinin dindar karakteriyle de harmanlanmış bir çocukluk geçiren Christof Koch, uzun yıllar bilincin doğasına dair çalışmalar yürüten bir nörofizyolog olarak, farklı başlıklar altında yayımladığı tüm notlarını *Bilinç: Romantik Bir İndirgemecinin İtirafı* adlı bu eserinde bir araya getirmiş görünüyor. Kitabın arka kapağında yer alan ifadeler adeta tüm kitabı özetler niteliktedir: "Christof Koch, kariyerinin büyük bir bölümünü beyin fiziği ile fenomenal deneyim arasındaki görünüşte

kapatılmaz uçurumu kapatmaya adanmıştır. Kısmen bilimsel bir bakış, kısmen anı, kısmen de fütüristik bir spekülasyon olan bu ilgi çekici kitap, Koch'un bilinç için ampirik bir açıklama arayışını anlatmaktadır."

Eser 10 bölümden meydana gelmektedir ve her bölümün başlığı, yazarın titizliğiyle bölümün mini bir özeti olarak belirlenmiştir. Kitabın tüm alt bölümlerinde görüleceği üzere, yazar betimleyici anlatımın yanında, zihin felsefesinin temel problemlerine yönelik kendi epistemik yaklaşımını da ifade etmekten kaçınmıyor. Bu nedenle okuyucu hem zihin felsefesindeki ana problemleri görebilmekte hem de bu problemlere dair yazarın ortaya koyduğu düşüncelerle diyalektik bir ilişkiye girebiliyor. Örneğin, Koch, tüm bölümlerde olduğu gibi, zihin-beden sorunu hakkında da, Fransız düşünür Descartes'tan itibaren ortaya konan yaklaşımları ele aldıktan sonra, ruh ve dolayısıyla Tanrı konusunda kendi görüşlerini de net bir şekilde okuyucuya sunuyor. Yazarın bu tavrı, din-akıl ilişkisinin sebep ve sonuçlarına dayanarak şekillendirdiği bir yaklaşımı olarak karşımıza çıkıyor. Böylelikle yazar ulaştığı sonuçla, Tanrı'nın varlığı ve evrene müdahalesi gibi konularda tabir yerindeyse kendini okura çekinmeksizin tümüyle açıyor. Önsözde bu durum şöyle ifade ediliyor: "Ben sadece tarafsız bir fizikçi ve bir biyolog değil, aynı zamanda varoluş bilmecesini anlamlandırmak için birkaç yılını harcayan bir insanım." (Koch, 2024: 9).

Ozan Can Hacıoğlu tarafından çevrilen kitapta Christof Koch, aslında beyin fiziği ve fenomenal deneyim arasındaki "görünüşte kapatılamaz uçurumu" kapatmaya çalışıyor. Bununla birlikte, hayatın anlamına dair sahip olduğu içgüdüsel inancın, yazarın tüm çalışmalarının temel nedenini oluşturan ana motivasyon kaynağı olduğu anlaşılıyor. Yazar bilincin kökenine doğru yaptığı yolculukta, kendiliğinden oluşan tüm durakları titizlikle ele alıyor. Eser bilinç fenomenini anlamak için bilimsel bir çerçeve oluşturmayı amaçlıyor. Bununla birlikte Koch, "indirgemeci" bir yaklaşımı benimsemesine rağmen, bilincin açıklanmasında salt mekanik bir perspektifle yetinmiyor. Bunun yerine, bilinci nörobiyolojik süreçlere dayandırırken bir romantik olarak adlandırdığı kişisel tutumunu da açıkça sergiliyor. Bu durum, kanaatimizce kitabın hem felsefi hem de bilimsel bir çekiciliğe sahip olmasını sağlıyor.

Yazar, bilinç çalışmalarını büyük ölçüde nörobilim ve bilgi kuramı üzerinden değerlendiriyor. Yazara göre kendisinin "entelektüel hayatının odak noktası, bilincin fiziksel temelinin arayışına dair" (Koch, 2024: 174) bir yaklaşım olduğu için bu yolculuktaki araştırmalarını berrak bir şekilde okura sunmayı hedef ediniyor. Özellikle, "Bütünleşik Bilgi Teorisi" (*Integrated Information Theory, IIT*) üzerinde durarak bu teorinin bilinç olgusunu açıklamada sunduğu olanakları detaylandırıyor. Bu teoriye göre bilinç, bütünleşik bilgi miktarıyla doğrudan ilişkilidir. Söz konusu teori, bir sistemdeki bileşenlerin birbirleriyle nasıl etkileşimde bulunduğunu ve bu etkileşimlerin nasıl "bütünsel" bir deneyim oluşturduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Koch, bu teori aracılığıyla, bilinçli deneyimlerin yalnızca beyindeki fiziksel süreçlerin bir ürünü olmadığını, aynı zamanda bu süreçlerin bütünleşik bilgi açısından değerlendirilmesi gerektiğini savunuyor. Bu, bilincin bilgi bütünleşmesi ile

ilişkilendirilmesini savunan bir teori olmakla birlikte, Koch bu yaklaşımı nörobiyolojik bulgularla destekliyor.

Bilinç, bir sistemin entegre bilgisi (Φ , ϕ) ile doğru orantılıdır. Yani, bir sistem ne kadar fazla bilgi entegre ederse ve bu bilgiyi bütüncül bir şekilde işlerse, bilinç düzeyi o kadar yüksek olmaktadır. Ancak Koch teorisinin hâlâ açıklayamadığı bazı belirsizliklere de dikkat çekiyor ve bu durum, kitabın bilimsel açıdan dengeli bir analiz sunduğunu gösteriyor. Yazarın dikkat çektiği eksikliklere bir diğerini daha eklemek gerekirse eğer, o da Koch'un ilk başlarda bilincin karmaşık sinir ağlarından ortaya çıktığına olan inancı olabilir. Yıllar geçtikçe savunduğu görüşü değişime uğrayan yazara göre, nihâî anlamda bilinç canlı maddenin başka hiçbir şeyden türetilemez temel maddesidir.

Yazarın bilince dair araştırmalarında Panpsiizm başlığı ayrı bir öneme sahip görünüyor. Var olan her şeyde ufak da olsa, ilkel bir düzeyde de olsa, bir tür deneyimin veya bir tür bilincin olduğu düşüncesi, eserde yer yer karşımıza çıkıyor.

Christof Koch, kitabın en duygusal bölümünde Tanrı'yla ilgili çatışmalarına yer veriyor. Burada hayata dair arzusunu şöyle dile getiriyor: "Bütün olayı kavramaya çalışıyorum; mistiklerin yaptığı gibi, bazen San Gabriel Dağları'nda yüksek irtifalarda saatlerce koşarken yaşadığım türden coşkulu bir deneyimle değil, rasyonel, entelektüel bir şekilde." (Koch, 2024: 230) Samimi bir entelektüel ve bir bilim insanı olarak Koch, bilince dair tüm çalışmalarının temelinde yatan derin arzusunun büyüklüğünü, çalışmalarının süregelen zenginliğinde okura olanca berraklığı ile gösterebilmeyi hedefliyor.

Nihâî tahlilde, nörofizyolog Christof Koch'un *Bilinç: Romantik Bir İndirgemecinin İtirafı* adlı eseri, bir bilim insanının yalnızca bilim dünyasına sunduğu bilimsel görüşleri içeren bir eser olarak karşımıza çıkmıyor; eser, aynı zamanda düşünen ve derdi olan bir entelektüelin, okuyucuyla dostane bir şekilde hayatına ve kişiliğine dair kanaatlerini paylaştığı bir eser olarak karşımıza çıkıyor ve bu sayede çağdaş zihin felsefesi literatüründe kendine has kalıcı bir yer edinmiş görünüyor.

Kaynakça

Koch, C. (2024). *Bilinç: Romantik bir indirgemecinin itirafı* (Çev. H. Altay). İstanbul: Mitra Yayınları.